

Dr Dušan Mojić

Uniwerytet w Belgradzie

Wydział Filozofii

Instytut Socjologii

E-mail: dmojic@f.bg.ac.rs; dusan.mojic@ekof.bg.ac.rs

Telefon: + 381 64 261 86 98

Wytyczne do badań krajowych

**MOBILEurope: Negocjacje zbiorowe pracowników mobilnych w
Europie w czasie trwania COVID-19 - przypadki pracowników przygranicznych,
sezonowych i migrujących**

Co-funded by the
European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Belgrad, marzec 2023 r.

Wstęp

Aspekt badawczy projektu *MOBILEurope: Negocjacje zbiorowe pracowników mobilnych w Europie w czasie trwania COVID-19 - przypadki pracowników przygranicznych, sezonowych i migrujących* składa się z trzech odrębnych, ale silnie powiązanych ze sobą części - analizy danych zastanych, zbierania i analizy danych ilościowych oraz zbierania i analizy danych jakościowych.

Wytyczne dotyczące analizy źródeł zastanych

Analiza dokumentacji jest ważną częścią projektu. Jej głównym celem jest zapewnienie konceptualnych i kontekstowych ram dla empirycznego badania negocjacji zbiorowych pracowników mobilnych w Europie podczas pandemii COVID-19. Analiza źródeł wtórnych powinna mieć co najmniej pięć stron (w tym odpowiedni wykaz bibliografii).

Trzy kategorie pracowników mobilnych zostały głównym przedmiotem analizy - pracownicy przygraniczni, pracownicy sezonowi i pracownicy migrujący. Kategorie te zostały zdefiniowane w następujący sposób:

1. **pracownik przygraniczny** to osoba pracująca w kraju, którego dana osoba nie jest obywatelem i która z reguły wraca codziennie lub przynajmniej raz w tygodniu do miejsca zamieszkania w kraju ojczystym (przyjęte za Parlamentem Europejskim, 2004);
2. **pracownik sezonowy** to osoba pracująca w państwie, którego osoba nie jest obywatelem i której aktywność zawodowa zależy od pór roku, a która powraca do miejsca zamieszkania w kraju ojczystym w okresie poza sezonem (przyjęte za Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej, 2014: 381);

Co-funded by the
European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

3. **pracownik migrujący** to osoba pracująca w kraju, którego dana osoba nie jest obywatelem i która przez większość roku przebywa w kraju zatrudnienia/ kraju przyjmującym (przyjęte za Zgromadzeniem Ogólnym Narodów Zjednoczonych, 1990: 262).

Inne ważne pojęcia dla tego projektu to **dialog społeczny** i **negocjacje zbiorowe**. Chociaż w Unii Europejskiej (i ogólnie w Europie) istnieją w tym zakresie znaczne różnice, możemy mówić o odrębnym europejskim modelu dialogu społecznego. „Europejski dialog społeczny odnosi się do dyskusji, konsultacji, negocjacji i wspólnych działań z udziałem organizacji reprezentujących obie strony przemysłu (pracodawców i pracowników). Przybiera on dwie główne formy: 1) dialog trójstronny z udziałem władz publicznych, 2) dialog dwustronny między europejskimi organizacjami pracodawców i związków zawodowych. Odbywa się on na poziomie międzybranżowym oraz w ramach sektorowych komisji dialogu społecznego” (Komisja Europejska, 2023).

Analiza źródeł wtórnych powinna być oparta na dostępnych odpowiednich źródłach wtórnych (literatura, ustawy i inne decyzje prawne w związku z pojawieniem się COVID-19 itp.) na poziomie krajowym i europejskim (odnosząc się w szczególności do dyrektyw lub innych przepisów prawnych Unii Europejskiej). Szczególną uwagę należy zwrócić na analizę porównawczą europejskich i krajowych ram prawnych dotyczących negocjacji zbiorowych w zakresie regulacji pracy pracowników mobilnych. Jest to ważne zarówno dla krajów UE uczestniczących w projekcie (Hiszpania, Portugalia, Polska i Grecja), jak i krajów kandydujących do UE (Macedonia Północna i Serbia).

Analiza dokumentów w każdym z krajów zakończy się opracowaniem specyficznego dla danego kraju studium ram instytucjonalnych i negocjacji zbiorowych (w tym dobrych praktyk) dotyczących pozycji pracowników mobilnych w czasie kryzysu COVID-19. Szczególną uwagę należy zwrócić na analizę wdrażania Europejskiego filaru praw socjalnych. “20 kluczowych zasad, na których opiera się Europejski filar praw socjalnych, to drogowskaz prowadzący nas ku silnej Europie socjalnej, która jest sprawiedliwa, sprzyja włączeniu społecznemu i oferuje wiele możliwości w XXI wieku. Filar stanowi ramy

Co-funded by the
European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

odniesienia dla reform na poziomie krajowym. Służy jako przewodnik dla odnowionego procesu konwergencji w kierunku lepszych warunków pracy i życia w Europie. 20 zasad i praw zapisanych w Filarze jest zorganizowanych wokół trzech kategorii:

1. równe szanse i dostęp do rynku pracy;
2. sprawiedliwe warunki pracy;
3. ochrona socjalna i włączenie społeczne” (Komisja Europejska, 2020).

Wszystkie te zasady i prawa mają duże znaczenie dla pozycji pracowników mobilnych w Europie (zwłaszcza w okresie pandemii COVID-19). Pracownicy mobilni są szczególnie wrażliwą kategorią w sytuacji pojawiających się ograniczeń przy przekraczaniu granic oraz zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa. Wielu mobilnych pracowników jest zatrudnionych w podstawowych lub krytycznych sektorach, takich jak opieka, budownictwo i infrastruktura, transport, logistyka i redystrybucja, przemysł spożywczy i rolnictwo. Mając to na uwadze, Komisja Europejska 30 marca 2020 r. opublikowała wytyczne dotyczące korzystania ze swobodnego przepływu pracowników podczas epidemii COVID-19. Wytyczne te szczególnie podkreślają potrzebę “zezwolenia na przekraczanie granicy przez pracowników przygranicznych i ułatwić je im, w szczególności, ale nie tylko, tym którzy pracują w sektorze opieki zdrowotnej i w sektorze spożywczym, oraz w sektorach innych usług podstawowych (np. opieka nad dziećmi, opieka nad osobami starszymi, personel o krytycznym znaczeniu dla przedsiębiorstw użyteczności publicznej), aby zapewnić ciągłość ich działalności zawodowej” (Komisja Europejska, 2020a).

Europejska Konfederacja Związków Zawodowych (ETUC) podkreśliła pozytywny aspekt tego dokumentu - fakt, że równe traktowanie jest określone jako zasada nadrzędna. Jednakże „wytyczne Komisji nie odnoszą się jednak w wystarczającym stopniu do kluczowych dla pracowników transgranicznych kwestii związanych ze zdrowiem i bezpieczeństwem, opodatkowaniem, zabezpieczeniem społecznym, zasiłkiem chorobowym, dostępem do godnego zakwaterowania, urządzeń sanitarnych i opieki zdrowotnej, a także statusem pracowników delegowanych będących obywatelami państw trzecich. Podobnie arkusz informacyjny Komisji zawierający pytania i odpowiedzi dotyczące pracowników przygranicznych, delegowanych i sezonowych, który ma

Co-funded by the
European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

stanowić uzupełnienie wytycznych, nie rozwiązuje w wystarczającym stopniu tych problemów związanych z niepewnością prawną i godnymi warunkami pracy” (ETUC, 2020). Jednym z najważniejszych celów analizy dokumentacji jest rzucenie światła na rozbieżności między przepisami prawnymi a rzeczywistą sytuacją pracowników mobilnych w Europie we wspomnianych aspektach.

Wytyczne do ankiety

Gromadzenie danych ilościowych zostanie przeprowadzone w formie ponadnarodowej ankiety. W ankiecie weźmie udział co najmniej 30 pracowników mobilnych z każdego kraju (łącznie 180). Ankieta zostanie rozesłana za pomocą kwestionariusza internetowego. Respondenci powinni zostać wybrani przede wszystkim (ale nie wyłącznie) z następujących sektorów: opieka zdrowotna i opieka instytucjonalna, budownictwo i infrastruktura, przemysł IT, usługi, przemysł przetwórstwa spożywczego i rolnictwo. Najlepiej byłoby, gdyby z każdej kategorii pracowników mobilnych - pracowników przygranicznych, sezonowych i migrujących - wybrano po 10 respondentów. Respondenci (pracownicy mobilni) powinni pracować podczas pandemii COVID-19 w tym samym (przyjmującym) państwie co obecnie.

Wytyczne do wywiadów/ grup fokusowych

Zbieranie danych jakościowych odbywać się będzie poprzez wywiady lub grupy fokusowe z liderami (przedstawicielami) i członkami związków zawodowych oraz przedstawicielami pracodawców (kierownikami/dyrektorami firm i instytucji prywatnych i publicznych). Przewidziano dwie podpróby do wywiadów/grup fokusowych:

1. **podpróba liderów (przedstawiciele) i członków związków zawodowych**; liczba respondentów z każdego kraju dla tej podpróby wynosi minimum 15 (w sumie 90). Respondenci ci powinni być wybrani z co najmniej trzech różnych sektorów;
2. **podpróba przedstawicieli pracodawców (kierowników/dyrektorów firm i instytucji prywatnych i publicznych)**; liczba respondentów z każdego kraju dla tej

Co-funded by the
European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

podpróby wynosi minimum 15 (w sumie 90). Respondenci ci powinni być wybrani z co najmniej trzech różnych sektorów.

Szczególą uwagę w gromadzeniu danych jakościowych należy zwrócić na proces negocjacji zbiorowych dla pracowników mobilnych w Europie, ze szczególnym uwzględnieniem poprzednich, obecnych i przyszłych ról i działań wszystkich kluczowych uczestników dialogu społecznego - przedstawiciele pracowników (związki zawodowe), przedstawiciele pracodawców (stowarzyszenia pracodawców) oraz przedstawiciele władz publicznych (instytucje, agencje i inspektoraty).

Raporty końcowe

Efektem końcowym analizy będzie sześć raportów krajowych oraz końcowy raport porównawczy. Raporty krajowe zostaną przygotowane przez badaczy z poszczególnych organizacji partnerskich na podstawie ustaleń i wniosków z analiz dokumentacji, badania ankietowego oraz wywiadów pogłębionych/grup fokusowych. Raporty te powinny mieć co najmniej 20 stron.

Kończący raport porównawczy zostanie przygotowany przez głównego badacza z Uniwersytetu w Belgradzie. Będzie on zawierał główne ustalenia i wnioski z raportów krajowych, jak również analizę porównawczą podobieństw i różnic dotyczących pozycji pracowników mobilnych w czasie kryzysu COVID-19 w sześciu krajach europejskich uczestniczących w projekcie. Raport porównawczy będzie miał co najmniej 30 stron i zostanie przetłumaczony na języki narodowe krajów uczestniczących w projekcie.

Referencje

ETUC. 2020. *ETUC comments on the European Commission 'Guidelines on Free Movement of Workers during the COVID-19 Outbreak'*. <https://www.etuc.org/en/document/etuc-comments-european-commission-guidelines-free-movement-workers-during-covid-19>

Co-funded by the
European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Komisja Europejska. 2020. *Silna Europa socjalna na rzecz sprawiedliwej transformacji*. 2020. https://www.iea.com/images/uploads/resources/A-Strong-Social-Europe-for-a-Just-Transition_1.pdf

Komisja Europejska. 2020a. *Wytyczne dotyczące korzystania ze swobodnego przepływu pracowników podczas epidemii COVID-19 (2020/C 102 I/03)*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020XC0330%2803%29>

Komisja Europejska. 2023. *Dialog społeczny*. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=329>

Parlament Europejski; Rada Unii Europejskiej. 2004. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R0883-20140101&from=DE>

Parlament Europejski; Rada Unii Europejskiej. 2014. *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/36/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu zatrudnienia w charakterze pracownika sezonowego*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=celex%3A32014L0036>

Zgromadzenie Ogólne ONZ. 1990. *Międzynarodowa Konwencja dotycząca ochrony praw migrujących pracowników i członków ich rodzin*. A/RES/45/158. <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3980.html>

Co-funded by the
European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.